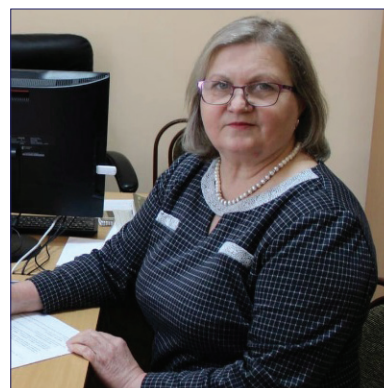

PROIECTUL „FĂLEȘTI: MEMORIE ȘI CUNOAȘTERE LOCALĂ” – REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE

Elena NEGOIȚĂ,
Biblioteca Publică Raională
„Mihai Eminescu”, Fălești

Rezumat: *Articolul reflectă direcțiile principale de activitate și obiectivele bibliotecilor publice în domeniul studierii istoriei locale, precum și realizările și preocupările de perspectivă ale Bibliotecii Publice Raionale „Mihai Eminescu”, Fălești, în implementarea Proiectului raional de colectare, sistematizare, digitizare și valorificare a informației despre istoria raionului – „Fălești: Memorie și cunoaștere locală”.*

Cuvinte-cheie: *istorie locală, arhivă, muzeu, parteneriat, comunitate.*

Abstract: *The article reflects the main directions of activity and the objectives of public libraries in the field of studying local history, as well as the achievements and perspective concerns of the District Public Library "Mihai Eminescu", Fălești, in the implementation of the District Project for the collection, systematization, digitization and valorization of information about the history of the district - "Fălești: Memory and local knowledge".*

Keywords: *local history, archives, museums, partnership, community.*

„O națiune se formează în jurul unei memorii comune,
iar această memorie se întreține, se cultivă, se înnoiește mereu”
(Alexandru Zub)

„Nu vă uitați neamul, nici trecutul lui, studiați viața bunicilor și a străbunicilor, insistați în păstrarea memoriei lor (...). Străduiți-vă să înregistrați tot ce ține de trecutul neamului nostru, al familiei și al casei, de locuri, lucruri și cărți. Aveți grijă să păstrați portretele, autografele, răvașele, lucrările tipărite dar și în manuscris ale tuturor celor, care au contactat cu familia, neamul, cunoscuții, rudele, prietenii voștri. Întreaga istorie a neamului să fie păstrată în casa voastră și tot ce vă înconjoară să fie îmbibat de amintiri, astfel încât nimic să nu pară mort, materializat, fără suflet”.
(Pavel Florenski)

Una din responsabilitățile bibliotecilor publice este de a colecta, conserva și valorifica documentele și informațiile ce vizează memoria colectivă a comunității, indiferent de suport (hârtie, audio, video, digital, etc.): cărți, manuscrise, documente de arhivă, periodice și seriale, filme, fotografii,

cărți poștale, fișe biografice, referitoare la localitate. Aceste responsabilități sunt stipulate și în documentele internaționale, precum IFLA și UNESCO: „Biblioteca publică trebuie să constituie în comunitatea locală instituția-cheie, preocupată de colectarea, conservarea și promovarea cultu-

rii locale în toată diversitatea ei. Acest lucru poate fi realizat printr-o multitudine de mijloace, cum ar fi întreținerea colecției de istorie locală, organizarea de expoziții, recitaluri, publicarea materialelor de interes local și elaborarea programelor interactive pe teme de interes local”.

Sintagma de „istorie locală”, atât de populară începând cu anul 1992, a suferit schimbări, în dependență de perioade, fiindu-i atribuite diverse calificative. Indiferent de perioadă și denumire, importanța acestei activități pentru biblioteci nu s-a diminuat. Bibliotecarului îi revine în acest sens un rol important în preocupările privind istoria și cunoașterea locală, devenită deja tradiție în multe din bibliotecile lumii.

Un compartiment de istorie locală ar trebui să urmărească informarea și sensibilizarea publicului față de memoria comunitară. Acesta ar putea fi conceput ca un compartiment cu atribuții cultural-educative, de documentare-cercetare și de comunicare a colecțiilor.

Direcțiile principale de activitate în domeniul istoriei locale a bibliotecilor publice sunt axate pe: valorificarea colecției de istorie locală a bibliotecii prin intermediul activităților de bibliotecă: informaționale, expoziționale, culturale etc.; colectarea din comunitate, arhive, muzee, biblioteci, alte instituții, a documentelor, referințelor, imaginilor referitoare la localitate; sistematizarea informației colectate și stocarea ei în portofolii, dosare, mape tradiționale; digitizarea colecțiilor (transpunerea colecțiilor în format digital); accesibilitatea online la colecțiile din domeniul istoriei locale; promovarea istoriei locale în sursele tradiționale și online; elaborarea și publicarea documentelor de interes local; încurajarea voluntariatului. Implicarea membrilor comunității în crearea memoriei locale; implementarea de servicii noi în domeniu; dezvoltarea parteneriatelor între biblioteci, muzee, arhive, instituții de cultură, alte instituții; încurajarea donațiilor.

Pentru realizarea obiectivelor în domeniul cercetării și promovării istoriei locale, bibliotecile au nevoie de mai multe componente:

- *colecții de documente cu caracter lo-*

cal: cărți, care constituie elementul de bază al colecției, ediții periodice, seriale, hărți, materiale ilustrative, materiale audiovizuale, materiale promoționale (afișe, pliante, programe ale activităților, cărți poștale, semne de carte etc.), publicații ale autorilor autohtoni, publicații ale autorilor străini despre localitatea respectivă, înregistrările interviurilor de la localnici, exponate, fotografii, mape tematice în format tradițional și electronic;

- *colecții de referințe*: dicționare, enciclopedii etc.; fișierul publicațiilor de istorie locală, care include: cărți, articole din culegeri, articole din presa republicană și raională; lucrări bibliografice (bibliografii tematice, biobibliografii, buletine informative, ghiduri); arhiva referințelor în domeniul istoriei locale (evenimente istorice, probleme ecologice, datini și obiceiuri, costume naționale, turism etc.);

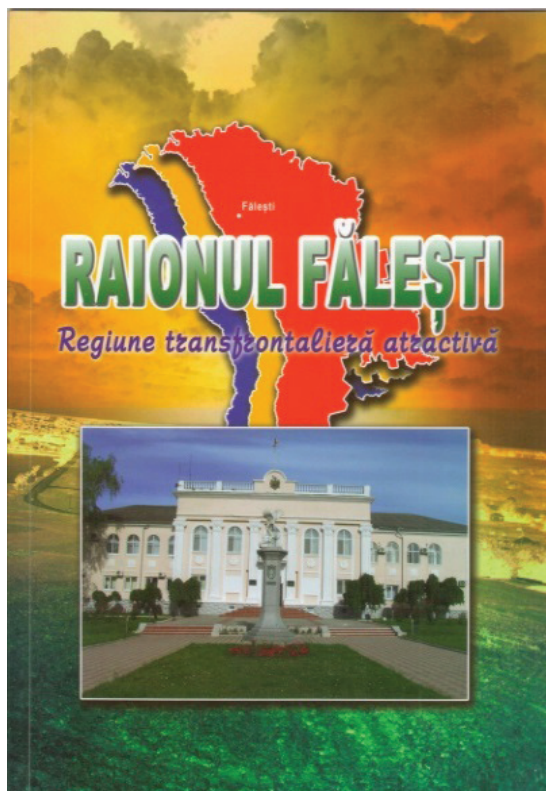
- *activități de studiere, valorificare și promovare a istoriei locale*: colectarea datelor despre localitate din diverse surse: cărți, ediții periodice, documente din arhivă, muzeu, lucrări de referințe, indici bibliografici, biografii ale personalităților băștinașe; selectarea datelor despre localitate din diverse domenii: folclor, poezii, cântece, literatură artistică; crearea fișierelor factologice proprii; înregistrarea relatărilor localnicilor, expresiilor, proverbelor, zicalelor (istorie orală); înregistrarea datelor remarcabile și a evenimentelor din viața localității; colectarea exponatelor și crearea unui muzeu al localității; colectarea fotografiilor, scrisorilor, documentelor, desenelor, cărților poștale, hărților; identificarea și înregistrarea talentelor locale, colecționarilor; cercetarea arborelui genealogic a personalităților din comunitate, istoria familiilor; bibliografia locală, elaborarea lucrărilor bibliografice; servirea utilizatorilor, asigurarea accesului acestora la colecții de publicații privind istoria locală și un aparat de referințe bine organizat;

- *efectuarea/integrarea bibliotecii de noi direcții de cercetare*: reconstituirea istoriei bibliotecilor; cercetarea istoriei localităților; conservarea, digitizarea materialelor locale (inclusiv a manuscriselor); studiul și constituirea arborelui genealogic

al personalităților notorii din comunitate; crearea fișierelor de conținut local în format electronic etc.

Experiențe locale

Marele istoric român Nicolae Iorga spunea: „Comunitatea locală care nu-și cunoaște istoria este ca și copilul care nu-și cunoaște părinții. Avem mereu nevoie să ne întoarcem înspre rădăcini, înspre origini ca să nu rătăcim drumul ce-l avem de parcurs”.

Bibliotecile publice din rețeaua raionului Fălești au avut și au permanent drept obiectiv prioritar promovarea personalităților din comunitate. Raionul Fălești a dat naștere multor personalități notorii cunoscute, precum Lazăr Dubinovski, Gheorghe Vrabie, Ala Menșicov, Iurie Negoită, Nicolae Ciubotaru, Mihai Corlăteanu, Pavel Balan, Leonid Moșanu, Nicolae Rusu, surorile Osoianu ș. a. Este de datoria bibliotecilor, în parteneriat cu instituțiile adiacente, să cerceteze, să colecteze, să stocheze, să digitizeze și să promoveze informația despre aceste personalități, pentru a-i face cunoscuți nu doar la nivel local, dar și internațional. Putem menționa aici biobibliografiile elaborate de bibliotecile din rețea, cum ar fi:

- „Ion Dumeniuc” (cunoscut filolog, lingvist, doctor în filologie, profesor universitar, om de stat, politician, originar din s. Socii Noi, comuna Albineț), elaborată de BPR „Mihai Eminescu”;

- „Lazăr Dubinovski” (sculptor, numele căruia îl poartă Muzeul de Istorie și Etnografie din orașul Fălești), elaborată de Biblioteca Publică Horești.

La nivel de manuscris este bibliografia „Activitatea Bibliotecii Publice Raionale «Mihai Eminescu» în sursele tradiționale și online” (2016-2021), fiind permanent actualizată cu surse noi. Fișierul analitic „Fălești” și mapa tematică „Fălești – file de istorie” sunt de asemenea completate și actualizate.

Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” Fălești a contribuit cu informații, fotografii din activitatea bibliotecii, la elaborarea ghidurilor turistice în cadrul unor proiecte transfrontaliere Moldova – România, cum ar fi: „Raionul Fălești – regiune transfrontalieră atractivă” (2016), „Locuri cultural-turistice pe teritoriul raionului Fălești” (2008) și „Moștenite din străbuni” (2007).

Pornind de la ideea de îmbogățire a colecțiilor, precum și a colectării unor exponate pentru un eventual muzeu al satului, biblioteca publică Pîrlița a participat în 2013 la un concurs de granturi și a câștigat proiectul „Servicii noi în biblioteca publică tradițională”. În cadrul acestui proiect, împreună cu un grup de tineri entuziaști, elevi ai Liceului Teoretic „Dimitrie Cantemir” din localitate, în colaborare cu Întreprinderea Individuală „Nicolae Țurcanu”, administrația publică locală, instituțiile educaționale și de cultură din comunitate au creat o videotecă-muzeu, ce conține 10 filmulețe, în care se relatează despre istoria satului și a instituțiilor din localitate, despre tradițiile și obiceiurile rămase ca moștenire de la străbuni. Filmulețele înregistrate pe CD-uri se păstrează în bibliotecă și sunt propuse publicului, oaspeților ce vizitează satul. În 2014, grație și acestui proiect, a fost deschis Muzeul de Istorie și Etnografie al satului Pîrlița. Datorită colaborării fructuoase cu acest muzeu, care este cunoscut

în țară cu exponatele sale de unicat, cât și susținerii APL, a instituțiilor de cultură și învățământ, biblioteca publică Pîrlița implementează cu succes serviciul modern de bibliotecă „Memorie și cunoaștere locală”, proiect inițiat în 2016, în rezultatul unei vizite de studiu la Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Cluj, România. În acest context, menționăm preocuparea intensă a acestei biblioteci, precum și a altor biblioteci din România pe care le-am vizitat – biblioteca comunală Jucu, biblioteca municipală Turda și filialele acestei biblioteci – pentru subiectul „Memoria Locală”. Filiala comunală Jucu ni s-a întipărit în memorie, fiind un exemplu demn de replicat și în bibliotecile noastre, atât prin Muzeul de Istorie Locală din incinta bibliotecii, gestionat de bibliotecară, printr-o bogată colecție de donații de cărți de la beneficiarii localității, sistematizată în ordine strict alfabetică a familiilor donatoare și amplasată într-o sală specială, cât și prin ansamblul popular „Jucul someșan”, la fel condus de bibliotecară.

Ținând cont de prioritatea anului 2022 – *Aprofundarea rolului bibliotecii de garant al memoriei locale* – bibliotecile promovează activ personalitățile băștinașe pe paginile instituționale de Facebook. În acest context putem menționa Biblioteca Publică Obreja Veche, care în acest an a postat informații ample despre personalitățile băștinașe, cum ar fi filologul, etnograful și cercetătorul științific Sergiu Moraru; scriitorul Leonid Certan – autorul a patru volume de culegeri de versuri despre plaiul natal, ce poartă genericul „La Obreja-ntr-o grădină”; interpreta de muzică populară Lilia Focșa ș. a.

Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” l-a promovat pe pagina de Facebook pe scriitorul băștinaș Nicolae Rusu, originar din satul Risipeni. Recent a avut loc o întâlnire a scriitorului cu cititorii făleşteni, în cadrul căreia a fost lansată în premieră cartea „Ramuri și rădăcini” – investigație genealogică a autorului despre neamul său (Rusu) alături de alte „ramuri” (Mosoreti, Tudorache, Coliban, Harțanu, Tîțu), a acestei imense arborescențe, la care autorul a muncit mai bine de 8 ani.

În ultimul timp a devenit „în vogă” în rândurile scriitorilor să scrie cărți despre

istoria localităților în care s-au născut. Fac acest lucru, ținând cont de doleanțele conșătenilor, ale bibliotecarului, care se implică în colectarea materialului (texte, interviuri, fotografii, memorii etc). Un exemplu în acest sens, este cartea Margaretei Curtescu „Satul Hîncești/Niorcani: file de monografie” – un impunător volum de 380 de pagini, editat în anul 2021, cu un bogat material ilustrativ, despre istoria unui sat pitoresc din lunca Prutului, la elaborarea căruia au contribuit, inclusiv și financiar, mulți săteni.

Istoria satelor este reconstituită și de către istorici, doctori în istorie. Îl putem menționa aici și pe Veaceslav Stăvilă, specializat în cercetări privind istoria familiilor cu strămoși din România și Republica Moldova, care a scris monografia satului Bocșa, fiind îndemnat de renumitul doctor implantolog Ion Gh. Caracaș, originar din acest sat, cu susținerea informațională a locuitorilor satului și, desigur, în baza cercetărilor efectuate de autor în Arhiva Națională a Republicii Moldova.

O atenție deosebită acordăm promovării personalităților în devenire. Un eveniment de anvergură a fost și întâlnirea cu tânăra scriitoare Marinela Lungu, originară din or. Făleşti – protagonistă campaniei raionale „Făleştenii citesc o carte”, ediția a II-a, 2022, spre lectură fiind propus al treilea roman al autoarei – „Rochie de zăpadă”. Romanul de

debut „Singulară cu mine” s-a clasat în „Topul celor mai citite 10 cărți editate în anul 2016” și a fost distins cu premiul Secției Naționale IBBY la Salonul Internațional de Carte, ediția a XXI-a. A urmat romanul „Să nu mă lași” editat la editura „Prut Internațional”, cu sprijinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, care se distinge cu premiul Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XXIII-a, apoi se clasează în „Topul celor mai citite cărți editate în anul 2018”, realizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Cărți despre istoria localităților făleștene au scris și cetățenii raionului Fălești:

✓ Iurii Carlicovschi, un evreu născut în 1927 în orașul Fălești, jurnalist, repatriat în orașul

Lod, Israel, din anul 1992, editează la Tel-Aviv, în 1999 cartea „Камушек на памятник”, unde descrie cu lux de amănunte viața „unui locușor basarabean” – orașul Fălești. Cartea a ajuns la bibliotecă prin intermediul unui prieten al autorului și este solicitată de către publicul făleștean.

✓ Vasile Rotaru, locuitor al satului Izvoare, care a ocupat pe parcursul vieții mai multe posturi de conducere, iar în ultimii 10 ani este staroste a bisericii „Acoperemântul Maicii Domnului” din localitate din satul natal, editează (din finanțele proprii și ale rudelor) cartea „Izvoare din izvoare” (400 de ani de la existența satului);

✓ Tamara Muruziuc scrie nuvela biografică „Amintiri din trecut”, în care descrie istoria neamului său, o investigație genealogică reconstituită, inclusiv cu ajutorul rudelor.

Proiectul „Fălești: Memorie și cunoaștere locală” reprezintă prima inițiativă de acest fel la nivel raional și a luat naștere din dorința și necesitatea de a valorifica colecțiile tradiționale de documente privind istoria și cunoașterea locală, pentru evitarea degradării/dispariției lor odată cu suportul fizic; de a crea această posibilitate și pentru parteneri – biblioteci din rețea sau alți tezaurizatori de astfel de documente (arhive, muzee etc.) de a fi parte a Proiectului.

Caracteristici de bază ale proiectului

Proiectul reflectă activitatea bibliotecilor publice din raionul Fălești în domeniul memoriei și cunoașterii locale, exigență la nivel național pentru toate bibliotecile publice, exprimată de IFLA, UNESCO și Legea cu privire la biblioteci nr.160 din 20.07.2017, care vizează creșterea preocupării pentru valorificarea, conservarea și promovarea patrimoniului cultural și asigurarea accesului la informațiile care privesc comunitatea. Colecțiile de istorie locală, găzduite de bibliotecile publice, sunt instrumente capabile să reflecte comunitatea în toată diversitatea ei, să contribuie la educarea societății prin încurajarea participării active a cetățenilor în vederea salvagărdării și promovării identității comunitare.

Scopul Proiectului este de a fortifica rolul bibliotecilor publice ca centru de informare al comunității și de depozitare a memoriei locale. Astfel, bibliotecile publice au obligația de a dezvolta colecțiile de istorie locală, indiferent de suport (hârtie, audio, video, digital, etc.): cărți, periodice și seriile, manuscrise, documente de arhivă, filme, fotografii, cărți poștale, fișe biografice, bibliografii referitoare la localitate etc.

Obiectivele Proiectului sunt axate pe:

- încurajarea ideii de comunitate locală, dezvoltarea sentimentului de apartenență comunitară prin participarea la o acțiune comunitară comună;
- educarea tinerilor în spiritul respectului față de trecutul și prezentul comunității, față de valorile și tradițiile locale;
- dezvoltarea activității în domeniu la nivelul bibliotecilor publice din raion;
- cercetare și documentare în arhive, muzee, biblioteci, identificarea de noi informații, referințe, imagini etc.;
- colectarea și achiziționarea documentelor referitoare la trecutul și prezentul comunității;
- organizarea, structurarea informațiilor privind istoria instituțiilor, a familiilor, edificiilor, minorităților, mediului, etc. din localitate;
- promovarea moștenirii culturale a localității prin mijloace tradiționale și moderne;

- digitizarea colecțiilor (transpunerea colecțiilor existente pe suport tradițional în format digital);

- accesibilitatea online la colecțiile despre istoria locală;

- prezervarea și conservarea documentelor electronice și a colecțiilor pentru a asigura generațiilor viitoare accesul la informație;

- creșterea implicării cetățenilor în crearea memoriei comunitare a resurselor digitale accesibile pentru toți prin formarea de voluntari care să colecteze documente privind istoria locală;

- încurajarea donațiilor în domeniu;

- promovarea cooperării între biblioteci, muzee, arhive și alte instituții.

Proiectul se desfășoară pe tot parcursul anului 2022 (cu continuitate ulterioară) și se adresează tuturor persoanelor interesate de istoria ținutului Fălești. Etapele de organizare a Proiectului au fost diferențiate după cum urmează: etapa locală (mai-octombrie 2022), etapa raională (noiembrie-decembrie 2022).

Etapa locală a inclus acțiuni de felul:

- informarea APL despre intenția lansării Proiectului. Activități de *advocacy* în scopul achiziționării documentelor referitoare la trecutul și prezentul comunității. Sensibilizarea comunității în scopul implicării active în implementarea Proiectului prin: produse promoționale (afișe, pliante, semne de carte, anunțuri, plasate pe panourile de informații și distribuite în comunitate), emisiuni radio/TV, bloguri/pagini web, rețele de socializare, etc.;

- elaborarea unui plan/concept de implementare a Proiectului (echipă de Proiect, activități, voluntari, deviz de cheltuieli, în caz de necesitate) etc.;

- desfășurarea Proiectului prin: colectarea materialelor (audio/video, documente, text pe suport de hârtie, imagini, fotografii, etc.) despre trecutul și prezentul comunității (personalități, familii/dinastii, eroi, monumente ale naturii și arhitecturale, instituții, edificii, biserici/schituri, minorități naționale, evenimente etc.) de la locuitorii satului, muzee, alte biblioteci,

instituții, arhive etc.; stocarea materialelor colectate într-un dosar ordonat/sistemizat la discreția bibliotecarului; elaborarea/actualizarea unor liste bibliografice, biobibliografii ale personalităților comunității, bibliografii tematice; digitizarea materialelor colectate și plasarea lor pe site-ul comun „Fălești: Memorie și cunoaștere locală”, gestionat/actualizat de Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” orașul Fălești;

- integrarea, diversificarea, organizarea activităților – discuții și prezentări de carte a scriitorilor băștinași,

- întâlniri ale tinerilor cu martori ai deportărilor, foametei, participanți ai conflictelor armate, mese rotunde, întâlniri cu personalități notorii din localitate (scriitori, actori, regizori, interpreți, medici, ingineri, profesori, bibliografi, alte profesii).

Organizarea *etapei raionale* este responsabilitatea Bibliotecii Publice Raionale „Mihai Eminescu”, Fălești, prin monitorizarea și evaluarea cantitativă și calitativă a implementării Proiectului. Gestionarea/actualizarea permanentă a site-ului „Fălești: Memorie și cunoaștere locală”; organizarea unei conferințe științifice finale (la 15 noiembrie 2022) cu participarea bibliotecarilor (cei activ implicați în Proiect – cu comunicări, istorii de succes), a membrilor comunității/cititorilor activi, care și-au adus aportul la realizarea proiectului (prin donații, materiale, acordare de interviuri, participare activă la activități culturale, voluntariat etc.), partenerilor, personalităților notorii din localități; acordarea premiilor bibliotecarilor activi, diplomelor și mesajelor de grațitudine cititorilor, personalităților, partenerilor etc.; promovarea Proiectului în sursele media locale: ziarul „Patria mea”, postul de radio „EcoFM”, revista „Realități culturale”, reviste de specialitate, televiziune, bloguri, pagini web, rețele de socializare, Youtube etc.

Proiectul „Fălești: Memorie și cunoaștere locală” este susținut, inclusiv și financiar, de către Direcția Generală Educație și Cultură Fălești.

Bibliografie:

1. ANDRIEȘ, Alla. Istorie locală: termeni și concepte [online]. [citat 10. 05. 2022]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/cdbclub/istoria-local>
2. BIBLIOTECA publică și istoria locală [online]. [citat 15. 05. 2022]. Disponibil: <https://dokumen.tips/education/biblioteca-publica-i-istoria-locala-ghid.html>
3. COSMA, Ghizela. Istoria locală la biblioteca județeană „Octavian Goga” Cluj, consideratii privind funcțiile și activitățile compartimentului de istorie locală [on-line]. [citat 17. 05. 2022]. Disponibil: https://www.bjc.ro/new/files/revista-lectura/istoria_locala.pdf
4. MANIFESTUL UNESCO pentru bibliotecile publice [online]. [citat 15. 05. 2022]. Disponibil: http://bnrm.md/files/accesDedicat/Manifestul_UNESCO_pentru_bibliotecile_publice.pdf
5. RĂU, Alexe. Cunoașterea locală și bibliotecile [online]. [citat 15. 05. 2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45_47_Cunoasterea%20locala%20si%20bibliotecile.pdf
6. TUTUN, Irina. Istorie și memorie locală în activitatea bibliotecii: tendințe autohtone și străine [online]. [citat 11. 05. 2022]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/BMHasdeu/istorie-i-memorie-local-n-activitatea-bibliotecii-tendine-autohtone-i-strine>